

VG, 7. august 2011, kronikk:

Terror i Guds navn

Av Anne Hege Grung, medlem av kontaktgruppa for Mellomkirkelig råd og Islamsk Råd Norge, forsker SAI/TF, UiO

En uke før den 11. september 2001 publiserte den amerikanske religionsforskeren Mark Juergensmeyer boka *Terror in the Mind of God*. Etter terrorangrepene mot New York og Washington D.C. søkte mennesker etter forklaringer, og boka ble en bestselger. Hvordan tenker terrorister som mener at de handler i Guds navn?

Terrorangrepet mot regjeringskvartalet og massakren på Utøya den 22. juli ble også ledsaget av en bok. Her begrunner gjerningsmannen sine handlinger ved å trekke fram elementer fra den kristne tradisjonen: Korstogsideologi, og generelt hat mot islam og muslimer er det mest framtrædende. Hvordan skal vi tolke dette? Bør nå Den norske Kirke og alle Norges kristne menigheter ta avstand fra terror? Det kan godt hende, i alle fall dersom vi skal praktisere et rettferdighetsprinsipp. Dersom gjerningspersonen hadde vært en erklært muslim, ville dette kravet vært stilt til de muslimske miljøene i Norge. De fleste i Norge vil nok ikke generalisere på den samme måten når det gjelder en erklært kristen terrorist, som i dette tilfellet. Likevel er handlingene klebet til den kristne tradisjonen på en måte som gjør at kristne fellesskap bør ta opp spørsmålet om hvordan kristne i Norge oppfatter og snakker om mennesker med et annet tros- og livssyn. Vi som opplever at vår religiøse tradisjon blir anvendt som et morderisk våpen har en egeninteresse av å skape et tydelig skille mellom det som er vår tro, og det som blir artikulert som terroristens tro, i dette tilfelle av gjerningsmannen selv. Juergensmeyer skriver at religiøse mennesker som griper til ekstrem vold og terrorisme ofte tolker verden som en slagmark. Slik de vurderer situasjonen pågår det en kosmisk krig der deres identitet (ofte utelukkende religiøst tolket) er truet. Det betyr at den er hevet over alminnelige hensyn og dagligliv, over alt det menneskelige. Det er flere eksempler på at kristne terrorister i USA har tenkt slik og brukt kristendommen som motivasjon for terrorhandlinger og drap. Eksempel er Oklahoma-bomberen, Timothy McVeigh, og personer som har gått til voldelige angrep på abortklinikker.

En kosmisk krig er en krig som blir definert som absolutt. De personer eller grupper som blir definert som fienden kan man ikke forhandle med, de må "forsvinne". Man vinner en kosmisk krig først når den definerte fienden er utryddet. Den religiøse retorikken bak er ofte blandet sammen med politiske ideologier. En krig eller en konflikt er uløselig så lenge den framstår som kosmisk. For å inkludere en kosmisk dimensjon i en konflikt blir religiøs retorikk som regel tatt i bruk. Den eneste løsningen på en slik krig er å få de krigende parter til å omdefinere konflikten. I mange tilfeller betyr dette å frata terrorhandlingene og voldshandlingene en religiøs dimensjon, og få fram konfliktens andre elementer som det ofte går an å forhandle om: interessekonflikter, rettferdighetsproblematikk. Å nedtone religionens betydning fungerer dermed konfliktdependende.

Hva betyr dette for vår tolkning av det som nå har skjedd i Oslo? Hva bør vi gjøre, og hvordan skal vi nå snakke om og med hverandre? Når vi etter hvert kommer videre fra det mest akutte sjokket og sorgen, må vi ta fatt på disse spørsmålene.

For det første har denne tragedien lært oss at det som er felles er viktigere enn det som skiller oss. Vi har opplevd det i praksis gjennom å sørge sammen over de drepte, gjennom rosetog og gjennom et samhold som skaper håp og framtidstro. Dette betyr at vi helt praktisk handler i motsetning til terroristens forvrengte verdensbilde: Vi lever ikke i en kosmisk krig, vi lever alminnelige hverdagsliv der vi ønsker å ta vare på hverandre når det virkelig gjelder.

For det andre bør vi øve oss på å avstå fra religiøst motiverte nullsumspill om identitet. Det betyr å innse at det ikke er en trussel mot min identitet som kristen at min venn eller nabo er muslim. For de religiøse organisasjonene betyr det å avstå fra aggressiv triumfalisme og hatefull tale på troens vegne. For noen kan hatefull tale om andre troende lede dem mot tanken om at disse må "forsvinne". Dette kan føre til vold.

For det tredje må vi fortsette å snakke sammen, være uenige og diskutere. Når vi er klare for det etter det som nå har skjedd, vil det være behov for dialogisk debatt i tillegg til en mer samlende dialog. Å snakke sammen og å kritisere hverandre er en bærebjelke i demokratiet, men også et avgjørende element i et konstruktivt menneskesyn. Å diskutere med de man er uenige med på en anstendig måte handler om å ta den andre og seg selv på alvor. Dette er det motsatte av fiendskap og hat.

Å skape et samfunn som er integrert kan innebære både konflikt og friksjon. Det er ikke det som er farlig. Det avgjørende er at vi ikke skal akseptere ord eller holdninger med et budskap som innebærer å utrydde motstandere, eller retorikk som hevder at muslimer skal "forsvinne" fra Norge.